

14.2. Komento al la tabeloj

La unuan funkciantan planlingvon, Volapük, oni povas karakterizi kiel ĝermanidon. Ĉiuj sekvaj planlingvoj, priskribitaj en la ĉapitroj 8–12, estas similaj, ĉar ili baziĝas sur internaciismoj (Standard Average European), kiuj origine devenas ĉefe de la latina lingvo. Tion eblas observi dum ilia komparo. Laŭ la distanco al la latina, ili estas ordigitaj ekde la skemisma lingvo Latino sine flexione (LSF), kiu forte reduktas la latinan gramatikon, tra Interlingua (INT), la plej proksima al la naturaj latinidoj, al Occidental (OCC), kies gramatiko alproksimiĝas al tiu de INT, sed enhavas nelatinidajn influojn (ekz. helpverbojn). Sekvas Novial (NOV), kiu malproksimiĝas de la latinida naturalisma tendenco, kaj IDO, kiu kontraŭpezigas NOV en la konscia transiro de la apriorica gramatiko de reformita Esperanto al naturalismo. Esperanto (ESP) havas gramatikon aŭtonoman, precipe en la korelativa sistemo, do la plej malproksiman de la latina, sed ĝi vortare kompareblas kun latinidoj. Gramatikaj samecoj troviĝas plej ofte ĉe duopoj INT-OCC kaj NOV-IDO, plue OCC-NOV kaj ESP-IDO, sed ĉe pluraj fenomenoj oni povas sekvi la transiron al apriorico laŭ la menciita vicordo.

14.2.1. Alfabeto

Grafemon **j** havas krom la plej klasika latina ĉiuj menciitaj lingvoj. **Ch**, kiu troviĝas ankaŭ en la latina, havas en siaj alfabetoj INT, OCC kaj IDO, kiuj indikas tiel palataligitan prononcon; por [ĥ] uzas INT kaj IDO digrafon **kh** kaj ESP grafemon kun supersigno **ĥ**, aliaj lingvoj ne havas eĉ la koncernan fonemon, kiun ili plej ofte anstataŭigas per [k] – ankaŭ en Esperanto cetere troviĝas du eblecoj, kiel kirurgo – ĥirurgo, arkivo – arĥivo. Krom la latina uzas nur INT kombinaĵon **ph**, eĉ se ĝi havas, same kiel la latina kaj aliaj pritraktitaj lingvoj, en sia grafika sistemo **f**. Grafemo **q** mankas nur en IDO kaj ESP, kiuj anstataŭigas ĝin per **kv**. Estas tamen interese, ke ĉe **x** [ks, gz] konservas ESP tiun ĉi principon, sed IDO jam enhavas **x** kiel la aliaj menciitaj lingvoj. Grafemon **w** havas INT, OCC kaj IDO, **y** mankas nur en ESP. La latinan alfabeton pleje respektas LSF (ĝi kromhavas nur **j**, kiu tamen aperas en la malfrua latina) kaj NOV (kiu komence ellasis **c** kaj **z** pro la problemhava prononco). La plej nekutiman grafikon havas ESP (supersignon **^**, kiu en latinidaj lingvoj ne aperas super konsonantoj, kaj literon **ŭ**). Aliaj lingvoj uzas en grafika formo de la koncernaj fonemoj kombinojn kiel **sh**, simplan grafemon **j** [j] (tiam **y** [j]), aŭ ili havas diversan prononcon laŭ fonetika ĉirkaŭaĵo, ekz. **g** [g], [ĝ]. Anstataŭ **w** havas ESP **ŭ** por bilabialo uzata en diftongoj.

14.2.2. Malsama pronoco

La prononco de vokaloj ne malsamas de la latina. Se temas pri latinaj diftongoj: **au** kaj **eu** ekzistas en la pritraktitaj lingvoj kun sama prononcmaniero kiel en la latina [au] kaj [eu], nur en OCC estas, verŝajne sub influo de la Franca kiel rondigita e [ø]. Diftongoj **ae**, **oe** havas du eblajn prononcojn en LSF: [aj] kaj [é], [oj] kaj [e]. En OCC ili estas skribataj **ay** [aj] kaj **oy** [oj], ankaŭ la diftongo **ei** estas tie skribata **ey**.